

Tillväxt utan ökad sysselsättning – dags att avliva en myt

Empiriska studier visar ett starkt positivt samband mellan BNP och sysselsättning över en normal konjunkturcykel.¹ Under senare år har dock begreppen *jobless growth* och *jobless recovery* förekommit flitigt i media.² Enligt vissa debattörer har de senaste årens ekonomiska utveckling kännetecknats av hög BNP-tillväxt utan en motsvarande sysselsättningsökning såväl i USA som i Sverige. Huruvida detta är en korrekt beskrivning av verkligheten kan förmodligen diskuteras – argumentationen i media är sällan precis och debatten blir lätt förvirrad.

Tyvär har denna debatt i Sverige blivit ännu mer förvirrad efter Steven Davis och Magnus Henreksons bidrag till SNS Konjunkturrådsrapport (2006). Davis och Henrekson diskuterar *jobless growth* som om det vore ett långsiktigt samband mellan ett lands reala BNP och antalet sysselsatta personer, och som om sambandet var kausalt från BNP-tillväxt till sysselsättningsökning.³

Trots att tankegången är uppenbart absurd har Davis och Henreksons regressionsresultat förts fram som ett av SNS-rapportens huvudresultat. Exempelvis skriver Richard Freeman, Birgitta Swedenborg, och Robert Topel att ”ekonomisk tillväxt i Sverige skapar färre jobb än tillväxt i andra länder” och på DN Debatt skriver Swedenborg att Sverige är ”ett av två länder [...] där den ekonomiska tillväxten under den senaste 25-årsperioden inte har skapat ökad sysselsättning. Som jämförelse kan nämnas att varje procentenhet i BNP-tillväxt i USA var förknippad med en sysselsättningsstillväxt på 0,5 procent, i Nederländerna med 0,6 procent”.^{4,5} Resultaten har också citerats flitigt i media och det finns en uppenbar risk att denna missuppfattning biter sig kvar i allmänhetens minne.⁶

Davis och Henrekson använder data för rika länder från 1980 till 2004. För varje land skattar de ett samband mellan logaritmen av antalet sysselsatta (förklarad variabel) och logaritmen av BNP.⁷ Tabell 1 visar de skattade koefficienterna, vilka Davis och Henrekson tolkar som sysselsättningselasticiteten av BNP-tillväxt.⁸

¹ Se till exempel Stock och Watson (1999) och Backus m.fl. (1995).

² Begreppen verkar först ha använts i USA under 1990-talets inledning då ekonomin återhämtade sig efter en lågkonjunktur 1990-1991.

³ I Dagens Industri (24 januari 2006) skriver Henrekson att att ”Sverige [är] det mest utpräglade fallet av ’jobless growth’ i hela industrivärlden” och att ”1 procent tillväxt höjer sysselsättningen med 0,25 procent i Danmark, 0,5 procent i USA och 0,6 procent i Spanien”. Liknande resonemang förs i Davis och Henreksons slutsatser.

⁴ Freeman m.fl. (2006, sid. 27).

⁵ Dagens Nyheter (24 januari 2006).

⁶ Se till exempel ledarartiklar i Svenska Dagbladet (25 januari 2006) och Aftonbladet (27 januari 2006).

⁷ Mer precist skattar de för varje land i koefficienten b_i i regressionen

$$\ln SYSSELSATTA_{i,t} = a_i + b_i \ln BNP_{i,t} + e_{i,t}$$

där $SYSSELSATTA_{i,t}$ är antalet sysselsatta personer år t , $BNP_{i,t}$ är real BNP, och $e_{i,t}$ är en felterm.

⁸ Mina skattade koefficienter skiljer sig marginellt från Davis och Henreksons.

Tabell 1: Davis och Henreksons skattade långsiktiga sysselsättningsökning i procent av en BNP-ökning på en procent

	elasticitet		elasticitet
Sverige	-0,02	Sydkorea	0,32
Finland	0,00	Turkiet	0,37
Italien	0,06	Portugal	0,37
Tyskland	0,20	Irland	0,42
Österrike	0,20	Nya Zeeland	0,43
Luxemburg	0,23	Island	0,46
Storbritannien	0,24	USA	0,48
Norge	0,25	Australien	0,54
Danmark	0,27	Kanada	0,55
Belgien	0,28	Spanien	0,61
Japan	0,29	Nederländerna	0,65
Frankrike	0,29	Schweiz	0,68
Grekland	0,29	Mexico	0,83

Anm: Tabellen visar skattade lutningskoefficienter från regressioner av logaritmerad sysselsättning mot logaritmerad BNP. Årsdata från OECD Economic Outlook för perioden 1980 – 2004 har använts, utom för Mexico och Tyskland där dataserierna börjar 1991.

Som synes har Sverige en låg ”sysselsättningselasticitet”. SNS-rapporten tolkar alltså detta som ett problem, och som att ekonomisk tillväxt i Sverige, till skillnad från andra länder, inte förmår skapa sysselsättning. Det finns flera problem med Davis och Henreksons studie, och med denna tolkning.

Inledningsvis bör man fråga sig varför BNP-tillväxt skulle skapa sysselsättning på lång sikt. Ett land kan inte på lång sikt ha en växande sysselsättning om inte befolkningen växer. Tänker sig Davis och Henrekson att befolkningstillväxt är centralt för ekonomisk tillväxt? Enligt författarna verkar dessutom elasticiteter som USA:s 0,5 eller Nederländernas 0,6 vara önskvärda. Med sådana elasticiteter i Sverige skulle sysselsättningsgraden i åldersgrupperna 15 till 64 år ha blivit mellan 93 och 97 procent år 2004. Om några få år skulle mer än 100 procent av befolkningen i dessa åldersgrupper vara yrkesaktiv!

I själva verket är sambandet omvänt från det Davis och Henrekson tänker sig. På lång sikt bestäms nivån på ett lands BNP av produktionsfaktorerna (kapital och arbetade timmar), samt av den tillgängliga teknologin och arbetarnas utbildning och skicklighet. Antalet arbetade timmar beror på befolkningens mängd, sysselsättningsgraden, och arbetade timmar per sysselsatt.

Om sysselsättningsgraden och antalet arbetade timmar per sysselsatt är konstanta leder alltså en befolkningsökning till fler sysselsatta och fler arbetade timmar vilket i sin tur leder till högre BNP. Det är därför inte förvånande att det finns ett positivt samband mellan antalet sysselsatta och BNP i länder med hög befolkningstillväxt. I länder utan befolkningstillväxt kan inte antalet sysselsatta växa trendmässigt, men BNP kan växa genom förbättrad teknologi och produktivitet. I länder med låg befolkningstillväxt kan vi alltså inte vänta oss samma positiva samband mellan antalet sysselsatta och BNP. Mellan 1980

och 2004 ökade befolkningen i arbetsför ålder med 10 procent i Sverige men med 33 procent i USA. Den låga befolkningstillväxten i Sverige är den främsta förklaringen till att antalet sysselsatta i Sverige ökade betydligt mindre än i USA.⁹

Davis och Henreksons resonemang bygger alltså på flera missuppfattningar. Dels utgår de från ett felaktigt orsakssamband när de tänker sig att BNP påverkar antalet sysselsatta. På lång sikt är det antalet sysselsatta som påverkar BNP. Dessutom bortser Davis och Henrekson från befolkningstillväxt, vilket kanske är den viktigaste drivkraften bakom tillväxt i såväl BNP-nivå som antalet sysselsatta.

Låt mig avslutningsvis kort återkomma till sambandet mellan BNP-tillväxt och sysselsättning. Som sagt genererar BNP-tillväxt inte sysselsättning på lång sikt, men *jobless growth* existerar möjligen som ett konjunkturfenomen. Genom att rensa logaritmerad BNP och sysselsättning från linjära trender erhålls ett grovt mått på de cykliska komponenterna i dessa variabler.¹⁰ I Tabell 2 visas resultaten av regressionskattningar av logaritmerad cyklisk sysselsättnings mot logaritmerad cyklisk BNP. Tabellen visar att sysselsättningen i Sverige samvarierar kraftigt med BNP över konjunkturcykeln. Återigen är det förstås mycket tveksamt om regressionen fångar ett kausalt samband från BNP till sysselsättning. Den höga elasticiteten för Sverige är dessutom knappast goda nyheter. Varför skulle det vara bra med en sysselsättning som är konjunkturkänslig?

Tabell 2: Skattad cyklisk sysselsättningsökning i procent av en cyklisk BNP-ökning på en procent

	elasticitet		elasticitet
Italien	-0,10	Kanada	0,69
Grekland	-0,01	Österrike	0,71
Mexico	0,08	Tyskland	0,77
Luxemburg	0,12	Belgien	0,90
Turkiet	0,24	Nederländerna	0,93
Portugal	0,30	Irland	0,93
Sydkorea	0,47	Frankrike	0,94
Island	0,48	Finland	0,97
Japan	0,48	Storbritannien	0,98
Australien	0,53	Nya Zeeland	1,02
Danmark	0,62	Sverige	1,03
USA	0,68	Schweiz	1,05
Norge	0,68	Spanien	1,96

Anm: Tabellen visar skattade lutningskoefficienter från regressioner av logaritmerad sysselsättnings avvikelser från en linjär trend mot logaritmerad BNP:s avvikelser från en linjär trend. Se Tabell 1 för databeskrivning.

Sysselsättningskvoten har sjunkit i Sverige efter 90-talskrisen. Under senare år har även sjukfrånvaron ökat kraftigt och arbetade timmar per person är lägre än tidigare. I debatten

⁹ Förutom låg befolkningstillväxt kan Sveriges låga sysselsättningsökning från 1980 förklaras av att vi hade en exceptionellt hög sysselsättningskvot 1980. I Sverige ökade kvinnors arbetsutbud kraftigt under 1970-talet, medan ökningen i betydligt högre utsträckning har skett efter 1980 i andra länder.

¹⁰ För en noggrann studie bör mer sofistikerade metoder användas för att beräkna de cykliska komponenterna.

nämns ofta tillväxt som en lösning på sysselsättningsproblemet. Tyvärr bidrar Davis och Henreksons kapitel i SNS-rapporten till denna missuppfattning. (Nästan) alla ekonomer vet att tillväxt inte löser sysselsättnings- eller arbetslöshetsproblem på lång sikt, varken i Sverige eller i andra länder. Att förstå varför sysselsättningskvoten och arbetade timmar har sjunkit i Sverige är viktigt, liksom att förstå drivkrafterna bakom ekonomisk tillväxt. Frågorna förtjänar därför seriös analys där begrepp och orsakssamband är tydliga, och där missledande dataanalys undviks.

Referenser

- Backus, David, Patrick Kehoe, och Finn Kydland (1995), "International business cycles: theory and evidence", i T. Cooley (red.), *Frontiers of business cycle research*, Princeton University Press
- Davis, Steven, och Magnus Henrekson (2006), "Tillväxten och sysselsättningen i 90-talskrisens kölvatten", i R. Freeman m.fl. (red.), *Att reformera välfärdsstaten: amerikanskt perspektiv på den svenska modellen*, SNS Förlag
- Freeman, Richard, Birgitta Swedenborg, och Robert Topel (2006), "Att reformera välfärdsstaten: amerikanskt perspektiv på den svenska modellen", SNS Förlag
- Henrekson, Magnus (2006), "Sverige världsmästare i jobless growth", Dagens Industri, 24 januari
- Stock, Jim, och Mark Watson (1999), "Business cycle fluctuations in U.S. macroeconomic time series", i J. Taylor och M. Woodford (red.), *Handbook of macroeconomics*, North-Holland
- Swedenborg, Birgitta (2006), "Övertro på jämlikhet gör att jobben inte kommer", Dagens Nyheter, 24 januari